

BAITURSYNULY
UNIVERSITY

«АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ
АТЫНДАҒЫ ҚОСТАНАЙ Өңірлік
УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

ҚМПИ ЖАРШЫСЫ

КӨПСАЛАЛЫ
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ
МНОГОПРОФИЛЬНЫЙ
НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 1
2025

ISSN 2310-3353

2025 ж., қаңтар, №1 (77)
Журнал 2005 ж. қаңтардан бастап шығады
Жылына төрт рет шығады

Құрылтайшы: *Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті*

Бас редактор: *Қуанышбаев С. Б.*, география ғылымдарының докторы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

Бас редактордың орынбасары: *Жарлығасов Ж.Б.*, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Әлімбаев А.Е., философия докторы (PhD), А.К. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты, Қазақстан.

Емин Атасой, PhD докторы, Улудаг университеті, Бурса қ., Түркия.

Зоя Микниене, докторы, (PhD) Литва денсаулық туралы ғылым университеті, Каунас қ., Литва Республикасы.

Качев Д.А., философия ғылымдарының кандидаты, тарих магистрі, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМБББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Ксембаева С.К., педагогика ғылымдарының кандидаты, «Торайғыров университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Лина Анастасова, әлеуметтану ғылымдарының докторы, Бургас еркін университеті, Бургас қ., Болгария.

Медетов Н.А., физика-математика ғылымдарының докторы, «Ш. Уалиханов атындағы Көкшетау университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Мишулина О.В., экономика ғылымдарының докторы, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМБББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Соловьев С.А., биология ғылымдарының докторы, Новосібір мемлекеттік экономика және басқару университеті, Ресей.

Скорородов Д.М., техника ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМБББМ, Ресей.

Сычева И.Н., ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМБББМ, Ресей.

Ташев А.Н., экология бойынша биология ғылымдарының кандидаты, орман шаруашылығы университеті, София қ., Болгария.

Уразбоев Г.У., физика-математика ғылымдарының докторы, Ургенч мемлекеттік университеті, Өзбекстан.

Тіркеу туралы куәлік №5452-Ж
Қазақстан Республикасының ақпарат министрлігімен 17.09.2004 берілген.
Мерзімді баспа басылымын қайта есепке алу 07.11.2023 ж.
Жазылу бойынша индексі 74081

Редакцияның мекен-жайы:

110000, Қостанай қ., Байтұрсынұлы к., 47
(Редакциялық-баспа бөлімі)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

№1 (77), январь 2025 г.
Издается с января 2005 года
Выходит 4 раза в год

Учредитель: *Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы*

Главный редактор: *Куанышбаев С.Б.*, доктор географических наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

Заместитель главного редактора: *Жарлыгасов Ж.Б.*, кандидат сельскохозяйственных наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Алимбаев А.Е., доктор философии (PhD), Евразийский гуманитарный институт имени А.К.Кусаинова, Казахстан.

Емин Атасой, доктор PhD, Университет Улудаг, г. Бурса, Турция.

Зоя Микниене, доктор (PhD), Литовский университет наук здоровья, г. Каунас, Республика Литва.

Качеев Д.А., кандидат философских наук, магистр истории, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Ксембаева С.К., кандидат педагогических наук, НАО «Торайгыров университет», Казахстан.

Лина Анастасова, доктор социологии, Бургасский свободный университет, г. Бургас, Болгария.

Медетов Н.А., доктор физико-математических наук, НАО «Кокшетауский университет им. Ш.Уалиханова», Казахстан.

Мишулина О.В., доктор экономических наук, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Соловьев С.А., доктор биологических наук, Новосибирский государственный университет экономики и управления, Россия.

Скорыходов Д.М., кандидат технических наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Сычева И.Н., кандидат сельскохозяйственных наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Ташев А.Н., кандидат биологических наук по экологии, Лесотехнический университет, г. София, Болгария.

Уразбоев Г.У., доктор физико-математических наук, Ургенчский государственный университет, Узбекистан.

Свидетельство о регистрации № 5452-Ж
выдано Министерством информации Республики Казахстан 17.09.2004 г.
Переучёт периодического печатного издания 07.11.2023 г.
Подписной индекс 74081

Адрес редакции:

110000, г. Костанай, ул. Байтұрсынұлы, 47
(Редакционно-издательский отдел)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

ГУМАНИТАРЛЫҚ ЖӘНЕ ӨНЕР ҒЫЛЫМДАРЫ ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ И ИСКУССТВО

ӘӨЖ 82

*Безаубекова, А.Д.,
филология ғылымдарының кандидаты,
тіл және әдебиет теория кафедрасы,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы
Мәлікзада, А.М., Айтқазы, Ә.А.,
«БВ01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті»
ББ 4-курс студенттері,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы*

М. МАҚАТАЕВ «АҚҚУЛАР ҰЙЫҚТАҒАНДА» ПОЭМАСЫ

Түйін

Мақалада ана мен баланың тағдыры, адам мен табиғат арасындағы байланыс қарым-қатынас поэмадағы көркемдік мән бар.

Аққу табиғат, ана тақырыбы ерекше суреттелген. Жалғыз баласының дертіне дауа таппаған ананың зары. Тау басындағы орнаған, көл жалғыздан жсаураған, жәудіреп жатқан «Жетімкөл». Көркем көл бетіндегі әсем бейненің көгілдір таудың жанрындағы мұңы мөлдіреуі. Ақынның өз поэмасында негізгі қаралатын мәселе қасиетті, киелі құсқа қиянат жасамай, табиғаттың теңгесі жоқ сұлулығын сақтау.

Поэмада берілген ана жүрегі баласының жағдайына уайымдағаны. Ақын екі таңдаудың ортасында қалған ана бейнесін зор шеберлігімен жасаған. Автордың негізгі поэмадағы идеясы табиғат ананы аялап, қорғауға, сақтауға ат салысу. Ана портретін ерекше бейнелеген, ана үшін баланың орны әр қашан бөлек, өмірінің мәні, жүрегінің бөлшегі екенін көрсетті.

Түйінді сөздер: ақын, поэма, Жетімкөл, ана, аққу, сюжет, табиғат, киелі, қасиетті, көл, әдебиет, эпос.

1 Кіріспе

М. Мақатаев – қазіргі таңда қазақ поэзиясында өзіндік қолтаңбасын қалдырған ақындардың бірі.

Поэзияның жанды өзегі – бейнелі, сәулелі көркем суретті сөз десек, М.Мақатаев өзінің өлеңдерінде аз сөзге көп ой, мағына сыйғызуға тырысқан ақын. Әр сөзді талдап, талқырап талғап барып қолданып, әрбір образда сөздің дәл, ықшам, әсерлі болуына күшін салған.

Шығармашылық тұлға – жалпы адамзаттық шығармашылық ойдың дамуындағы белілі бір мән-маңызға иеленетін құбылыс. Демек, М.Мақатаевтың өзіндік лирикалық өлеңдері қазақ поэзиясының дамуына өзіндік орын алары анық белгілі. Сол себепті ақынның шығармашылығын зерттеу барысында объективті баға бере отырып, ғылыми айналымына қосу – уақыт талабынан туындан отырған қажеттілік. Осы тұрғыдан алғанда зерттеуші негізгі еңбегінде ақын жырларына ғылыми талдаулар жасаған.

Поэзия тек қана суретті сөзбен өріліп, көрікті, айшықты әсем сөзбен бейнеленетін сөз өнері. Ал поэтикалық тілдің көркемдік, образдық сыр-сипаттарын, әдемі айшықтарын келтіретін, тіл өрнектерінің эстетикалық қызметін де айқындау оңай мәселе емес. Сондықтан зерттеуші ақын лирикасының көркемдігін зерттегенде, ақын өлеңдерінің тілдік бояуларына, өлең сөзін өрнектеу, көріктеу, құбылту амал-тәсілдерін айқындаған [1, 3 б.].

Сөз өнері ықылым заманнан бері халқымызбен бірге келіп жасасып келе жатқан құндылықтардың құбылысы. Қазақ халқының әр кезеңдердегі тұрмыс-тіршілігін, салт-дәстүрі, басынан өткеріп кешкен тарихи оқиғалары, елін, жерін жаудан қорғаған батырлар ерлігі мен бір ауыз сөзбен тоқтам жасаған хан, би-шешендердің сөздері жыр-дастандарға айналып, бүгінгі ұрпаққа жетіп отыр. «Басқа халықтар сияқты, қазақ халқының да өзіне тән тарихы, басынан кешкен кезеңдері, өсу, өрлеу сапары, әрбір дәуірге лайық мәдени мұрасы, асыл өнері бар. Сол асыл өнердің таза меруерттері ғасырлар бойы ел өмірімен бірге жасап келеді».

Әр заманда өзінің ақынын тудырады. Әр ақын өз заманының жаршысы. Заманның жаршысы болуымен қатар өткенді жалғастырушы, жаңғыртушы, дамытушы өнер иесі. Қазақ халқының ата-бабадан жалғасын келе жатқан салт-дәстүрін бейнелеген жырларды 60-70 жылдары қалам тербеген ақындар шығармаларынан кездестіруге болады.

Қазақтың лирикасының шарықтау кезеңі 60-70 жылдары десек артық айтпаймыз. Себебі, бұл бейбітшілік заманның әбден орнығып, халықтың сұрапыл соғыс жылдарының ауыртпалығынан ес жиған, білім-ғылымға ден қойып, жалпы руханиятқа талғаммен қарай бастаған кезең еді. Осы жылдары қалам тербеген ақындарымыз алдыңғы аға буыннан тақырыптық жаңашылдығымен, көркемдік ерекшелігімен, поэзиядағы ірі кадамдарымен ерекшелене бастады [1, 4 б.].

Жасынан өзінің отты жырларымен келген М.Мақатаев өз жүрегінен туындаған өлең сөздің өнеріне қазақ халқының ұлттық болмысын арқау ете алды. Бұл жағдай ақынның азаматтық болмысын танытады білді. Өлеңдері өрілген ақынның азаматтық үні елінің, халқының мақсат-мүлдесімен ұштасып жатты. Елдік мүдденің жаршысы болған ақын поэзиясының идеясы, қуаты, көркемдік ерекшелігін ұлттық таным тұрғысынан бағаланатын уақыт жетті деп білеміз. Сол себепті ақын поэзиясының ұлттық болмыс-қасиетін сол кезеңде өзімен бірге қалам тербеген, үзеңгілес басқа да ақындардың жырларымен салыстыра зерттеу жұмыстың өзектілігін танытады [1, 5 б.].

К.Сейітованың «Поэтические наследие М.Мақатаев», К.Хамидуллаевтың «М. Мақатаевтың ақындық шеберлігі» атты диссертациялық жұмыстар жазылды. Еліміз тәуелсіздік алғаннан кейін бұрын тоталитарлық кезеңде айтылмаған қазақы салт-дәстүрлер мен ұлттық ерекшеліктерді танытатын жырлар зерттеулер айналып жатты. Бұл тұрғыда қазақ поэзиясының ұлттық сипаты мен ерекшелігіне ғылыми тұрғыдан зерттеу жүргізілген біраз еңбектерді атап айтуға болады. Мысалы, Б.Кәрібозұлының «Қазақ өленінің ұлттық сипаты» атты зерттеу еңбегінде Абай поэзиясынан бастап, 60-70 жылдар поэзиясына дейінгі аралық қамтылса, Т.Шалаевтың «Қазақ поэзиясындағы лирикалық тұлға проблемасы» (70-80 жж.) атты кандидаттық диссертациясында да қазақ поэзиясындағы лирикалық тұлға проблемасына жан-жақты талдау жүргізілген [1, 6 б.].

М.Мақатаев поэзиясы жайлы көптеген ақын-жазушылар, зерттеуші ғалымдар: Ә.Тәжібаев, М.Қаратаев, Ә.Кекілбаев, З.Серікқалиев, Ф.Оңғарсынова, С.Әшімбаев, Ж.Әбдірашев, Б.Сарбалаева. Ә.Жәмішев, Ө.Күмісбаев, С.Дәуітов, Қ.Алпысбаев, Б.Кәрібаева, Т.Шапаев және т.б. әртүрлі зерттеулер мен сын-мақалалар жазылды. Алайда М.Мақатаев поэзиясының ұлттық сипаты жайлы мәселе бірен-саран айтылған пікірлермен ғана шектеліп, аталмыш тақырып ғылыми негізде жүйелі зерттеу нысанына толық алынбаған еді.

Зерттеу еңбегіміздің негізгі нысанына алынын отырған М. Мақатаев жырлары ақынмен үндес Қ. Мырзалиев, Т. Молдағалиев, Ж. Нәжімеденов, Т. Айбергенов.С. Жиенбаев, К. Мырзабеков, Қ. Баянбаев сынды ақындардың өлеңдерінде бейнеленген ұлттық нақыштың көріністерімен байланыстырыла қарастырылады. Осы бағытта жүргізілген зерттеудегі ғылыми жұмыс 60-70 жылдар поэзиясын топтастырып, ақындар жырларына арқау болған ұлттық ерекшеліктерді бір-бірімен сабақтастырыла зерттеледі. Нәтижесінде осы жылдардағы ақындар жырларының ұлттық сипаты айқындалады [1, 7 б.].

«Мұқағали тақырыбының ауқымы көлемді кең. Ол қандай тақырыпта болмасын, не жайында сыр төкпесін, ақынның ішкі дүниесіне тірек боп тұратын оның туған халқына

деген, отанына шексіз сенімі мен ыстық сезімі. Жеке өз басына тағдырында талай сәтсіздіктер мен әділетсіздіктер кездескен, ауру-сырқауға ұшыраған ақын өмірі толғауларында қаншама қынжылып, мұң шеккен жағдайда халқынан тиянақ табатындай». Мұқағалидың қадір тұтқан, халқына арнаған өлеңдерінің біршама. Өлеңінің бәрінде да ақынның халқына деген ыстық ықыласы, таза, тұнық судай ниеті, ақ тілегі көрініп тұрады. Өлең бойынан халқына еркелеген ақын бейнесі де көріністер береді. Бар ниетін, бар ықыласын халқына арнаған ақынның көзқарасы, қарым-қатынасы айқын. Әр сөзінің астарында ақын ғана көзғай алар терең ой жатыр. Сол ойға үлкен мағынамен мән беріп, жыр жолдарына айналдырады [1, 70 б.].

2 Материалдар мен әдістер

Бұл мақаланы жазу барысында М.Мақатаев «Аққулар ұйықтағанда» поэмасы қарастырылды. Бегманова Бибіжанның М.Мақатаев шығармаларына әдеби талдаулары пайдаланылды.

3-4 Нәтижелер мен талқылаулар

М.Мақатаевтың ойшыл ақын ретінде қалыптасуына ықпал еткен тарихи мәдени бастаулар анықталды. Сонымен бірге, М.Мақатаевтың өмір сүрген ортасы, сол кездегі қоғамдағы әлеуметтік қарама қайшылықтардың ақын дүние танымына әсері мәселесіне терең мән беріледі.

Философиялық дүниеге көзқарас. Мұқағали шығармаларында дүниеге көзқарастың сан түрін көре алуға болады. Оның табиғат, өмір жайлы, бақыт жайлы айтқан ой тұжырымдарын философиялық дүниетаным ретінде қарастыруға болады. М.Мақатаев профессионалды философ болған жоқ, сондықтан оның көркем-әдеби мұрасынан қатал негізделген және жүйелі тұрғыдан тұжырымдалған философияны іздеу қателік болады.

М.Мақатаев шығармашылығын тереңдей зерттейтін болсақ, нағыз дүниетанымдық тұжырымдарды жалпы адамзаттық және ұлттық құндылықтарды табатынымыз белгілі. Мұқағали шығармашылығындағы күнделікті тіршілік, өмірдің бояулары ақын дүниетанымның түннегізі болады. Оның өлеңдері ойға жетелеп, қиялға батырып қанат бітіретіні де сондықтан. Мұнда алып-ұшқан романтикамен қатар, нақты болмыс та бар. Ақын М.Мақатаевтың түйіндеуіне сүйенетін болсақ, қазақ философиясы батыстық үлгілерден өзгеше даналық өрісінде, бірінші қатарда поэзия мен фольклор өрістеген екен [2, 11 б.].

«Поэзия адамның жаны мен жүрегіне әсер етеді»

Мұқағали Мақатаевтың жаны мен жүрегіне жақыны – өмір тақырыбы. Басқа тақырыптарға арналған өлеңдерін алып қарасаңыз да өлең бойынан ақынның өмір жайлы толғанысын танысыз. Кез-келген өлеңінен өмірге деген көзқарасын, өз ойы байқалады. Арнайы тақырып етіп алып, жыр арнаған өлеңдерін атап айтар болсақ: «Өмірге серт», «Өмір толқыны», «Өмір», «Өмірге ерте құлаш сермегенмен», «Өмірден менің күткен үмітім сол», «Пай-пай өмір», «Өкпелетті дей алман...», «Өмірімен, «Өмір дейтін», «Өмір деген біреу бар», «Өмір деген не десем», «Өмір», «Жас өмір, саған өкпем жоқ», «Өмір жайлы», «Өмірімді несіне жек көремін», т.б. Бұл жырларынан ақынның өмірге талпынысын, құштарлығын көреміз. «Кең дүние, құшағыңды аш, мен келемін» деп өмірге жар сала енген ақын өмірдің ащы-тәтті сыйынан да қашпайды. Керісінше, «Жер бетінде жақсы тіршілік етуге» талпынады. Өмірдің күрестен тұратынын мойындап, азабыңмен аянбай-ақ алысам» дейді [1, 122 б.].

Батық Мәжитұлы: «Абай қараңғы қазағына қарап шерменде болса, Мағжан абақтының азабын шексе, Мұқағали ХХ ғасырдың кемелденген социализмінде тұрып-ақ дүниеден карадай түніліп, қамықты. Тоқ көңілдер бұл күйге соншалықты сенген жоқ. Қыр астындағы коммунизмнің қуанышы оларды ақындық мұңның назасына мойын бұрғызбады» деген пікірін қалдырған.

Мұқағали Мақатаев поэзиясы арқылы қазақ әдебиетінде өте жарқын, күшті де көрнекті жаңа бір дара тұлғалы ақын пайда болған екен-ау деп те айта аламын. Оның творчествосы біздің бойымызға қуаныш, мақтаныш, рухани күш-қуат құяды дейді Михаил Курганцев [3, 27 б.].

Ал бірақ, біз ұққан Мұқағали бәріміздің көкірегімізде күллі жаратылысымен мол пішілген, тірі пендеге тән қуаныш-сүйініш, қайғы-мұң, махаббат-мейірім, еркелік-ерлік атаулының бәрі несібесіне жазылған ерен тұлға боп мәңгі сақталып қалады.

А.Сүлейменов Ғ.Мүсіреповті қызықтырған «Бесатар» повесінде 1916 жылғы көтеріліс басшыларының біріне Мұқағали есімін де бергені бар. Аңғалдық пен батырлықты, алғырлық-ақылды тұп-тура көріп отырғандай қаз-қалпында бейнелеу үшін жазушыға дәл іргесін-легі дәм-тұздас ақын М.Мақатаевтың азаматтық келбетін жаза баспай тани білудің өзі-ақ жеткілікті болған. Мұқағалиды мәңгілік сапарға аттандырып тұрып, адуынды ақын: қазақ поэзиясының Қасымнан кейінгі күдіретті тұлғасы, жаңа заманның жаңа тұлға ақыны деп бағалаған. Осы баға – баға! Зейнолла Серікқалиев, Сәрсенбі Дәуітов «Мұқағали» журналы, №8, 2006 [3, 43 б.].

Қазақ әдебиетінің даму процесі мен халықтың рухани өмірінде көрнекті роль атқарып келе жатқан негізгі жанрдың бірі – поэма. Өзінің туып қалыптасуы барысында қазақ поэма-сында да барлық жанрлық жүйенің байыны мен жаңаруына оның поэтикасы мен проблематикасының тереңдеуіне әкелген күрделі эволюция болды.

Әдебиет тарихындағы синтетикалық жанрға жататын поэма туралы сөз ету жалпы әдеби процестің құрамындағы өзекті мәселелердің бір саласына тереңдеп бару болса керек. Тарихи тұрғыдан алып қарағанда қазақ поэмасының жанр ретіндегі сипаты бұдан сан ғасырлар бұрын белгілі болды десек те, ол XIX ғасырдың екінші жартысынан бергі дәуірде ғана қалыптасқан түрге енді. Яғни қазақтың жаңа әдебиетінің басы болған Абай шығармашылығы осы дәуір әдебиетінде рухани өзгерістердің айғағы жемісі болды [4, 3 б.].

Поэма жанрындағы ірілі-уақты табыстарының тасасында поэманың жанр ретінде теориялық және тарихи-әдеби тұрғыда бағалануындағы кемшіліктер де көзге түспей қалмайды. Мысалы, күні бүгінге дейін қазақ поэмасы туралы зерттеулерде XIX ғасыр мен XX ғасырдың басында жазылған поэмаларға тым келе баға беріліп келе жатқан шындық. Абай мен оның шәкірттерінің поэмалары, М.Сералин мен С.Торайғыров поэмаларының көркемдік жетістіктері терең ойлы ғылыми зердемен талданбағандықтан алғашқы үлгілер ретінде ғана саналып, қазақ әдебиетінде поэма жанры «Кеңес дәуірінде ғана туды» деген пікір қалыптасты.

Реалистік поэма тудыру жолындағы жанжақты ізденістердің нәтижесінде қазақ поэмасы құрылымдық, композициялық, сюжеттік жағынан жаңа белеске көтеріліп, өзінің барлық кезеңінде екі үлкен арнада – тарихи және қазіргі заман тақырыбын игере дамыды [4, 4 б.].

Сюжетті поэма – эпикалық поэзияның ең көнеден келе жатқан дәстүрлі түрі. Сюжетті поэманың негізгі ерекшелігі, онда әлеуметтік тұрмыс құбылыстары кең қамтыла отырып адам характері мен образы жасалуында. Эпикалық жанрдың құрылымдық негізінде әр түрлі жүйені байланыстыратын мықты өзек болып оқиға жатады. Мұндай поэмаларды көбінесе «эпикалық» деп атайды, алайда, «таза» эпикалық поэма әсіресе қазіргі кезеңде жай иллюзия ғана. Эпос элементтерінің барлық поэмада кездесетіні сияқты эпикалық баяндау формаларында да лириканың элементтері болуы мүмкін. Мұндағы барлық әңгіме тектік бастаулар арасындағы байланыстың, олардың нақты сапалық мәнінің каншалықты дәрежеде болуында. Эпикалық немесе сюжетті баяндау поэмаларында эпикалық сипат шешуші мәнге не болып, бүкіл шығарма құрылымын айқындайды [4, 14 б.].

М.Мақатаев «Аққулар ұйықтағанда» поэмасын да кездестірімізге болады. Поэманың сюжетін шын оқиғаға, бір ғана детальдың маңынанда өрбітіп, ақын кейіпкер характерін, қимылын әрекетін суреттейді.

Поэма өзінің сырлы суреттерімен бастайды. Алдына ақ төсінде аққу аялап, әсемдікті әлдилеп әндетіп жатқан көл келеді. Сондай көрікті көл бейнесі былайша суреттеледі:

Қанатынан аққудың балапандап,
Ән ұшатын сымпылдап таң атарда.
Сүйінші бер дегендей бір толықсып,
Сыбырлайтын «Жетім көл» Алатауға.

Тына қалып бұлбұл да жаға-талда,
Қарайтұғын айдынға, ақ отауға [5, 193 б.].

Көлді сұлу суреттеп, тіл, образбен ойлау, теңеумен сөйлесу, адамға әдемі әсер сыйлайды. Көзге бейнеленіп сыйғанмен ерекше бейне, сөзге сыймай тұрғаны шебер жеткізген бейнелер. Жетімкөлдiң жанарын жауып алып, сұлулығына әсемдендіреді.

Жан дегенде жалғыз өмірі үшін жаны қыл ұшында тұрған ана сәбиін аман салып қалуы үшін қайғыруда.

Бала жатыр төсекте күйіп-жанып,
Баласының ана отыр күйін бағып [5, 194 б.].

Ананың шарасыздығынан, оларға тәуіп келіп: «Аққумен баланы аластандар» деп кете барады. Ананың таңдауы сол сәтте екі оттың ортасында қалады. Ақын осы сәтте кейіпкердің психологиялық тебіреністі тамаша суреттеген. Бірақ бұл тұрғыда ана махаббаты жеңіп, аққуға оқ атылады.

Айдын көлдің әсем бейнесі аққуды атпау атадан бала беріліп келе жатқан жақсы доралғымыз, жарасымды қасиет заңы. Аққуға оқ ату – күллі қасиетке оқ атумен тең. Халқымыздың пайымдауынша аққу – қасиетті құстардың бірі киелі ұғым. Ақынның поэмада бізге екі бірдей сабақтас идеясы бар екені көрініп тұр. Бірінші – қасиетке оқ атпау, қиянат жасамау, тыныштықты бұзбау. Екінші – қоршаған ортаны қорғап, қастерлеу, қамқор болу. Автордың көздеген идеялық мақсатты осы болса керек.

Ананың уайымы тәуіп шалдың айтқанын орындамаса, сәбиін сақтап қалар басқа амалдың болмауы. Үмітің бары осы құста болады. Бірақ киелі құсты аққуға қол көтергісі келмейді, баласының дерті қанша қинап тұрсада.

Қарапайым адамның жанының тазалығы, қатыгездікке жаны ауыртқан сезімін байқатады. Киелі құсты, перзент өміріне құрбан етеді.

– Жалғыз ұлдан артық па, жалған бәрі?!

Балам өлсе, бақыттың керегі не?!

Топан су басып кетсін қалғандарын.

Перзент сұрап несіне армандадың?!

Құрысын онсыз сенің жанған бағың!

Мылтықты әкел!

Атты ертте!

Жалған бәрі! [5, 196 б.].

Көл жағалауында ана табиғатының, табиғаттың бейнесі аққулардың ерекше сұлулығын бір сәтте басқа дүниеге ұмыттырып қалады. Аққулардың мекен деген сұлу көрінісін толғаған ана көрінісін әсерлі жырлайды.

Асқар белден күн нұры шашырады,

Шашырап, ол да көлге бас ұрады.

Құс аппақ, айдын аппақ, нұр да аппақ,

Аппақ нұр – аппақ нұрға қосылады.

Көл – көкке, көк – көлге кеп асылады,

Ұйқы аққулардың ашылады.

Сұлулыққа сұқтанып, қашып әлі.

Ана-жүрек солқ етіп, басылады [5, 196 б.].

Әдемі әлемге оқ атуға ананың демі бармайды. Бірақ сәбиінің ажал үстінде жатқаны түскенде ана – көңілі көз алдында көрікті бейне лайланып, аққу емес, құмай көргендей сезімде боласың. Осы бейнені айдынын лайланғанын көріп отырған ана өзін-өзі:

«Сірә, сорлы жоқ шығар менен өткен,

Құлынымның қасынан неге кеткем?!

Ошақ қасы, от басы, көрмеппін ғой,

Дүние-ау, сен осындай керемет пе ең?!» [5, 198 б.].

Осындай сезімде отырған ана-көңілі қолындағы қарудың қалай атылғанын білмей де қалады. Көл маңында жүрген тәтті ұйықтаған әдемі тірлік оқыс шыққан қару дауысынан аққулардың астан-кестені шығады. Айдын көлден мекендерін қия алмаған аққулар көкке шарық ұрады. Тыпыршыған көл бетінде аққу жүр ұша алмай. Көл бетінде толқындаған қан жайрап бара жатыр. Осы көріністің жалғыз киесі мен куәсі бейшара ана:

...Қасиетке оқ атып, жойған пақыр,
Қалай алып кетерін біле алмастан,
Сүле-сопа, жағада ойлауда құр [5, 202 б.].

«Жетімкөл» жағасында аққу құстардың жаңғырған әні ғана қалды. Бәрін тастап кеткен құстар асып басқа бағытқа ала сұрып ұша кетті. Айдын көлден ән де кетті, қасиеті де бірге кетті. Тұлдыр көл – «Жетімкөл» атанды.

Поэманы оқып отырған оқырманға, өзек болып жатқан оқиға көз алдында көрініп әсер береді. Кейіпкер характері, сюжет, конфликт ақын шебер жасаған. Ажал үстінде жатқан бала, бала үшін бәріне де дайын ана күйі, екі таңдаудың ортасында қалған әке, тәуіп шалдың ниеті барлығы көркем нақыш тапқан. Бұл шеберлік нағыз ақынға тән қасиет десек болады.

Сол сәттен ана жүрегі тітіркеніп, мең-зең күйде үйіне қайта келеді. Көңілден қуаныш та, қайғы мұң да, бала да, жар да ұмыт болған. Тек ойда сол бір «Жетімкөл» жағасында болған сұмдық оқиға жүрегінде қанжарлап келеді. Ғазиз ананың аттап түсіп көргендегі ең ауыр жағдайы, жалғыз баласының өлігін күтіп тұрғаны. Ана көңілі бұл қасиетті аққу құстың киесі деп сезеді. Көз алдында болған сәбиін өзі өлтіргендей, жан дүниесі аласұрады. Ақын сол сәтте ана үнін құлаққа жеткізгендей сәт болады.

«...Мына жатқан «Жетім көл», мына аққуды,
Өз қолыммен өлтірдім, аттым жаңа...
Жоқ!

Мен емес...

Мен атпадым...

Кеше гөр, кешіре гөр, жаратқаным?!»

Ғазиз ана, ербеңдеп екі қолы,

Жиылған жұртқа қарап алақтады. [5, 203 б.].

Қасиетті болған «Жетімкөл». Бірі өлі, бірі жаралы қос бірдей аққу. Демінен үзілген сәби. Осы бірі қайғы ана жүрегін қанжылатып, есінен тандырады.

Осындай ауыр трагедиямен болған поэмада автор сюжет құру шеберлігін әсерлі танытқан. Жалпы поэманың сюжеті баяндау түрінің даму процесін қарастырғанда, оның жанр ретінде ауқымды-философиялық тұрғыда дүниеге келген туындының бір мысалына осы М. Мақатаевтың «Аққулар ұйықтағандасын» атауға болады.

Поэма дегеніміз ғасырдың және тарихи уақыт ағымындағы адам орнының философиялық пробемалары туралы образды ойлау» [4, 108 б.].

5 Қорытынды

Ақынның шындыққа тікелей қатысты қылып, оқиғалардың жүйесін, әсем бейнелер арқылы берліген өмір құбылыстарына көзқарасы осы шығарманың идеясы болмақ.

Поэмада халықтың сол сәттегі әдеп-ғұрпын, әні мен күйін, кең жазира дала табиғатын, әлеметтік өмір қырласы мен қатар сырларын бәрін бір жерге тоғыстырып, үйлесім тауып әрі әсерлі етіп шебер суреттеген.

Поэманың көркемдік-идеялық құндылығы мен шынайлығы шығарманың қайталанбас өзінің ерекшелігі мен күрделілігі түскен. Терең толғап, оқырманың жүрегіне жол аша алған поэма сұлу сарайына айналдырған. Ақынның бұл поэмасының бере құндылығы биік таудай, мөлдір таза бұлақ секілді. Шығарманың негізгі идеясы деп білу ана бейнесі мен көлдің қасиетті аққу құсына жасалған қастандық, қиянат қайғы. Қоршаған табиғат әлеміне қастандық жасамау. Жалғыз ұлының өлім үстінде жатқандығы ана, тәуіптің сөзіне еріп, табиғаттың киесін аттып, өзінің сәбиінен айрылып қалуы.

Жалғыз ұлын ажал аузынан құтқармақ болған ананың көлге келіп аққу құсты атып алуы. Жаралы аққу мен қанға боялған көлдің бейнесі. Поэманың соңында «Жетім» көл өз сұлулығын жоғалтқан аққудан айырылып, аққудың әсем дауыстары естілмейді. Көлдің сол сәтінен бастап «Жетімкөлге» айналуы, көлдің сәні аққу екенін дәлелдеп, табиғатымызды кастерлеуге тәрбиелейді.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Бегманова Б.М. Мақатаев және қазақ поэзиясындағы дәстүр мен жаңашылдық: Әдеби зерттеу / Б. Бегманова. – Алматы. «Каратау КБ» ЖШС, «Дәстүр», 2015. – 7-232 б.
- 2 Сембаева Г.М. Мұқағали Мақатаевтың дүниетанымындағы өмір мәні мәселесі (тарихи философиялық талдау).
- 3 Халық перзенті. М. Мақатаев Кітап-альбом – Издательство: «Алматы өнер», 2016.
- 4 Алпысбаева Қ. Поэма және сюжет. Көмекші оқу құралы. – Алматы, Қазақ университеті, 1992. – 124 б.
- 5 Мақатаев Мұқағали. Өмірдастан. Таңдамалы өлеңдер мен поэмалары. – Алматы: «ҚАЗАқпарат», 2015. – 232 б.

БЕЗАУБЕКОВА, А.Д., МАЛИКЗАДА, А.М., АЙТКАЗЫ, А.А. ПОЭМА М.МАКАТАЕВА «КОГДА СПЯТ ЛЕБЕДИ»

В статье рассматриваются судьба матери и ребенка, взаимоотношения человека и природы, художественное значение поэмы.

Особенно ярко выражена тема матери-природы – лебедя. Плач матери, которая не смогла справиться с болезнью своего единственного ребенка. «Жетімкөл» – одинокое, раскинувшееся на вершине горы, озеро. Прекрасный образ на поверхности живописного озера – ясное отражение грусти синей горы. Основная проблема, которую поднимает поэт в своем стихотворении – сохранение бесценной красоты природы, не причиняя вреда священной птице.

В стихотворении изображено материнское сердце, переживающее за состояние своего ребенка. Образ матери, находящейся между двумя выборами, был создан поэтом с большим мастерством. Идея автора поэмы заключается в заботе о матери-природе, ее защите и сохранении. Особое изображение материнского портрета показывает, что для матери ребенок всегда занимает главное место, является смыслом ее жизни, частью ее сердца.

Ключевые слова: поэт, поэма, Жетімкөл, мать, лебедь, сюжет, природа, святой, озеро, литература, эпос.

BEZAUBEKOVA, A.D., MALIKZADA, A.M., AITKAZY, A.A. M. MAKATAYEV'S POEM «WHEN SWANS SLEEP»

The article examines the fate of the mother and child, the relationship between humans and nature, and the artistic significance of the poem.

The theme of Mother Nature – the swan – is especially vividly expressed. The lament of a mother who could not save her only child from illness resonates deeply. "Zhetimkol" is a solitary lake, sprawling atop a mountain peak. A beautiful image on the surface of the picturesque lake – a clear reflection of the sorrow of the blue mountain. The central issue raised by the poet in this poem is the preservation of the invaluable beauty of nature without harming the sacred bird.

The poem vividly portrays a mother's heart, deeply concerned for her child's well-being. The poet skillfully crafts the image of a mother caught between two choices. The author's message in the poem revolves around the care, protection, and preservation of Mother Nature. The detailed depiction of the mother's portrait underscores that, for a mother, her child always holds the most important place, serving as the essence of her life and a piece of her heart.

Keywords: poet, poem, Zhetimkol, mother, swan, plot, nature, saint, lake, literature, epos.

Авторлар туралы мәліметтер:

Безаубекова Алмагул Даненовна – филология ғылымдарының кандидаты, тіл және әдебиет теория кафедрасы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Мәлікзада Аружан Мәлікзадақызы – «6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті» ББ 4-курс студенті, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Айтқазы Әйгерім Аманбайқызы – «6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті» ББ 4-курс студенті, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Безаубекова Алмагул Даненовна – кандидат филологических наук, кафедра теории языков и литературы, Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Мәлікзада Аружан Мәлікзадақызы – студентка 4 курса ОП «6B01701 – Казахский язык и литература», Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Айтқазы Әйгерім Аманбайқызы – студентка 4 курса ОП «6B01701 – Казахский язык и литература», Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Bezaubekova Almagul Danenovna – Candidate of Philological Sciences, Department of language theory and literature, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

Malikzada Aruzhan Malikzadakyzy – 4-year student, «6B01701 – Kazakh language and literature» educational program, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

Aitkazy Aigerim Amanbaykyzy – 4-year student, «6B01701 – Kazakh language and literature» educational program, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

ӘОЖ 811.512.122

Бекбосынова, А.Х.,
филология ғылымдарының кандидаты,
қауымдастырылған профессор,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы
Бекмагамбетова, М.Ж.,
тарих ғылымдарының кандидаты,
қауымдастырылған профессор,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы
Бейбітова, Н.Б.,
«6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті»
ББ 3-курс студенті,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы

САЙЫН МҰРАТБЕКОВ «ЖУСАН ИІСІ» ПОВЕСІНДЕГІ – АЯН БЕЙНЕСІ

Түйін

Ақынның «Жусан иісі» повесінде соғыс кезіндегі балалардың тағдыры суреттеліп, мағынасы концептілік құрылымдар арқылы ашылады. Аянның тағдыры арқылы автор сол кездегі балалардың ерте есейіп, өмірдің ащы тұстарымен бетпе-бет келуін, балалықтың аңсарлы сәттерін және сағыныштың символын суреттейді. Повестегі басты кейіпкер Аян – өмірдің

МАЗМҰНЫ

ГУМАНИТАРЛЫҚ ЖӘНЕ ӨНЕР ҒЫЛЫМДАРЫ

Безаубекова А.Д., Мәлікзада А.М., Айтқазы Ә.А. М. Мақатаев «Аққулар ұйықтағанда»
 поэмасы 3

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Бейбітова Н.Б. Сайын Мұратбеков «Жусан иісі» повесіндегі – Аян бейнесі 10

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Дуйсенбаева К.Е. Бердібек Соқпақбаевтың «Балалық шаққа саяхат» повесіндегі «балалық шақ» концептісі 18

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Есенгельды Ә.Қ. Бердібек Соқпақбаевтың «Ана жүрегі» шығармасындағы бала тағдыры 23

Исова Э.А., Азимхан Д.А. Дулат Исабековтың «Ескерткіш» әңгімесінің көркемдік ерекшеліктері..... 28

Исова Э.А., Атығай Ш.С. Қошке Кеменгерұлының педагогикалық мұрасы: тіл тазалығы және білім беру әдістемесі 33

Исова Э.А., Шахметова М.А. І. Жансүгіровтің «Қолбала» поэмасының көркемдік ерекшеліктері..... 39

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫ

Брагина Т.М., Приезжих Ю.В. Қостанай облысындағы қарағайдың сабақты зиянкестері – ұзын мүйізді қоңыздарға шолу (coleoptera, cerambicadae)..... 44

Майер Ф.Ф. Яновский класының негізінде құрылған жұлдыз тәрізді функциялардың кейбір кластары туралы..... 50

Майер Ф.Ф., Хабдуллина Г.Ж. Якубовскийдің жұлдыз тәрізді функциялар класындағы Бернацкийдің интегралды операторы 56

Тастанов М.Г., Жарлыгасова Э.З. Кездейсоқ процесстер..... 64

Тастанов М.Ф., Нургельдина А.Е. Монте-Карло әдістерінің жалпы схемасы..... 74

ИНЖИНИРИНГ ЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯ

Амантаев М.А., Абитов Т.А., Азбергенев Е.Т., Красильников Я.С. Дөңгелек қозғалысын кинематикалық модельдеу 87

Балтабекова И.Ж., Жунусова Г.С., Саидов А.М., Калитка Д.А. Матча шай қосылған ашытқы нан өндірісінің болашағы 92

Кравченко Р.И., Золотухин Е.А., Амантаев М.А., Караев А.К. Жеңіл автомобиль қозғалтқышын теңестіру әдісін әзірлеу..... 98

Нам Д. Генеративті адверсарлық желілерді (gan) өкпе обырының КТ суреттерін генерациялау үшін қолдану 105

Семибаламут А.В., Золотухин Е.А., Медиткали И.Е., Кушибаева Д.Р. Өртүрлі серпімділік қасиеттері бар серпімді элементтер негізінде суспензияның серпімділік сипаттамаларын бағалау..... 113

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ ВЕТЕРИНАРИЯ ҒЫЛЫМДАРЫ

Бейшов Р.С., Алитанова М.К. Жаздық бидай мен арпаның ауруларға төзімділігіне әртүрлі қорғаныш және ынталандыру қосылыстардың әсері..... 121

Бейшов Р.С., Барсакбаева М.Б. Қостанай қаласының жанармай құю станцияларында мұнай өнімдерімен ластанған топырақ микрофлорасының биоремедиациялық қалпына келтіру әлеуетін практикалық тұрғыда зерттеу 127

Бейшов Р.С., Смаилова А.И. Топырақтың ауыр металдармен ластануы және олардың өсімдіктерге әсерін зерттеу..... 136

Саидов А.М. Цифрландыру жағдайында АӨК мамандарының кәсіби құзыреттілігін дамыту: цифрлық платформа тұжырымдамасы..... 143

ӘЛЕУМЕТТІК ҒЫЛЫМДАР

<i>Абылай П.С.</i> «Математикалық логика» пәнін болашақ педагогтерге оқытудың маңыздылығы және мазмұндық ерекшеліктері	151
<i>Саидов А.М., Раисова Ж.Х.</i> Білім беру процесін трансформациялаудағы инновациялық технологиялар мен цифрландырудың рөлі.....	155
<i>Шалгимбекова К.С., Айтмағамбетов Е.Ж.</i> Колледж оқушыларының кәсіби өзін-өзі айқындауының мәні мен ерекшеліктері	162
<i>Шалгимбекова К.С., Шупотаев С.М.</i> Мектеп оқушыларының қазіргі білім беру жағдайындағы ерік қасиеттері және оның сипаттары.....	168
АВТОРЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА	174

СОДЕРЖАНИЕ

ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ И ИСКУССТВО

Безаубекова А.Д., Маликзада А.М., Айтказы А.А. Поэма М. Макатаева «Когда спят лебеди»..... 3

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Бейбітова Н.Б. Образ Аяна в повести Сайына Муратбекова «Запах полыни» 10

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Дуйсенбаева К.Е. Концепция «детство» в повести Бердибека Сокпакбаева «Путешествие в детство» 18

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Есенгельды Э.Қ. Судьба ребенка в произведении Бердибека Сокпакбаева «Материнское сердце» 23

Исова Э.А., Азимхан Д.А. Художественные особенности рассказа Дулата Исабекова «Ескерткіш»..... 28

Исова Э.А., Атыгай Ш.С. Педагогическое наследие Кошке Кеменгерулы: чистота языка и методика образования..... 33

Исова Э.А., Шахметова М.А. Художественные особенности поэмы И. Жансугурова «Қолбала» 39

ЕСТЕСТВЕННЫЕ НАУКИ

Брагина Т.М., Приезжих Ю.В. Обзор жуков усачей (coleoptera, cerambicadae) – стволовых вредителей сосны в Костанайской области..... 44

Майер Ф.Ф. О некоторых классах почти звездообразных функций, построенных на базе класса Яновского..... 50

Майер Ф.Ф., Хабдуллина Г.Ж. Интегральный оператор Бернацкого на классе звездообразных функций Якубовского..... 56

Тастанов М.Г., Жарлыгасова Э.З. Случайные процессы 64

Тастанов М.Г., Нургельдина А.Е. Общая схема методов Монте-Карло..... 74

ИНЖИНИРИНГ И ТЕХНОЛОГИИ

Амантаев М.А., Абитов Т.А., Азбергенев Е.Т., Красильников Я.С. Кинематическое моделирование движения колеса 87

Балтабекова И.Ж., Жунусова Г.С., Саидов А.М., Калитка Д.А. Перспективы производства хлеба на закваске с добавлением матча чая 92

Кравченко Р.И., Золотухин Е.А., Амантаев М.А., Караев А.К. Разработка способа балансировки движителя легкового автомобиля..... 98

Нам Д. Применение моделей ганов для генерации КТ снимков рака легкого 105

Семибаламут А.В., Золотухин Е.А., Медиткали И.Е., Кушибаева Д.Р. Оценка упругой характеристики подвески на основе эластичных элементов с различными упругими свойствами..... 113

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ, ВЕТЕРИНАРНЫЕ НАУКИ

Бейшов Р.С., Алитанова М.К. Влияние защитно-стимулирующих составов на устойчивость к болезням яровой пшеницы и ячменя 121

Бейшов Р.С., Барсакбаева М.Б. Практическое исследование биоремедиационного восстановительного потенциала почвенной микрофлоры, загрязненной нефтепродуктами, на автозаправочных станциях г. Костанай..... 127

Бейшов Р.С., Смаилова А.И. Исследование загрязнение почвы тяжелыми металлами и их воздействие на растения..... 136

Саидов А.М. Развитие профессиональных компетенций специалистов АПК в условиях цифровизации: концепция цифровой платформы 143

СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ

<i>Абылай П.С.</i> Важность и содержательные особенности преподавания предмета «математическая логика» будущим педагогам.....	151
<i>Саидов А.М., Раисова Ж.Х.</i> Роль инновационных технологий и цифровизации в трансформации образовательного процесса	155
<i>Шалгимбекова К.С., Айтмагамбетов Е.Ж.</i> Сущность и особенности профессионального самоопределения учащихся колледжа	162
<i>Шалгимбекова К.С., Шупотаев С.М.</i> Волевые качества школьников и их особенности в современных образовательных условиях	168
ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ АВТОРОВ	177

CONTENT

HUMANITIES AND ARTS

Bezaubekova A.D., Malikzada A.M., Aitkazy A.A. M. Makatayev’s poem «When swans sleep» 3
Bekbossynova A.Kh., Bekmagambetova M.Zh., Beibitova N.B. The character of Ayan in Saiyn Muratbekov’s story «The Scent of the Wormwood» 10
Bekbossynova A.Kh., Bekmagambetova M.Zh., Duissenbayeva K.Y. The concept of childhood in Berdibek Sokpakbayev's novel «Journey to Childhood» 18
Bekbossynova A.Kh., Bekmagambetova M.Zh., Yessengeldy E.K. The fate of a child in Berdibek Sokpakbayev's novel «A Mother's Heart» 23
Isova E.A., Azimkhan D.A. Artistic features of Dulat Issabekov’s story «Yeskertkish» 28
Isova E.A., Atygay Sh.S. Koshke Kemengeruly’s pedagogical heritage: language purity and teaching methodology 33
Isova E.A., Shakhmetova M.A. Artistic features of I. Zhansugurov's poem «Kolbala» 39

NATURAL SCIENCES

Bragina T. M., Priezzhikh, Yu.V. Review of longicorn beetles (coleoptera, cerambicadae) – stem pests of pine in Kostanay region 44
Mayer F.F. On some classes of close-to-starlike functions based on the Yanovskiy class 50
Mayer F.F., Khabdullina G.Zh. Bernatskiy integral operator on the class of Yakubovskiy starlike functions 56
Tastanov M.G., Zharlygassova E.Z. Random processes 64
Tastanov M.G., Nurgeldina A.Y. Monte Carlo methods design scheme 74

ENGINEERING AND TECHNOLOGY

Amantayev M.A., Abitov T.A., Azbergenov Y.T., Krasilnikov Ya.S. Kinematic modelling of wheel movement 87
Baltabekova I.Zh., Zhunussova G.S., Saidov A.M., Kalitka D.A. Prospects of matcha sourdough bread production 92
Kravchenko R.I., Zolotukhin Y.A., Amantayev M.A., Karayev A.K. Development of a method for balancing a passenger car propeller unit 98
Nam D. Application of generative adversarial neural networks for lung cancer CT image segmentation 105
Semibalamut A.V., Zolotukhin Y.A., Meditkali I.Y., Kushibayeva D.R. Evaluation of the elastic characteristics of a suspension based on elastic elements with different elastic properties 113

AGRICULTURAL, VETERINARY SCIENCES

Beishov R.S., Alitanova M.K. The effect of protective and stimulating compounds on disease resistance of spring wheat and barley 121
Beishov R.S., Barsakbayeva M.B. Empirical research of bioremediation recovery potential of soil microflora contaminated with oil products at gas stations in Kostanay 127
Beishov R.S., Smailova A.I. Research of soil pollution by heavy metals and their effects on plants 136
Saidov A.M. Development of professional competences of agro-industrial specialists in the context of digitalization: the concept of a digital platform 143

SOCIAL SCIENCES

Abylay P.S. The importance and key content-specific features of teaching the subject "mathematical logic" to future educators 151
Saidov A.M., Raissova Zh.Kh. The role of innovative technologies and digitalization in the educational process transformation 155

Shalgimbekova K.S., Aitmagambetov Y.Z. The essence and features of professional self-determination of college students 162

Shalgimbekova K.S., Shalgimbekova K.S. Volitional qualities of schoolchildren and their characteristics in modern educational conditions 168

INFORMATION FOR AUTHORS 180

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректорлар: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерлік беттеу: *С. Красикова*

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректоры: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерная верстка: *С. Красикова*

Басуға 15.01.2025 ж. берілді.
Пішімі 60x84/8. Көлемі 14,1 б.т.
Тапсырыс № 003

Подписано в печать 15.01.2025 г.
Формат 60x84/8. Объем 14,1 п.л.
Заказ № 003

Ахмете Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университетіндегі
редакциялық-баспа бөлімінде басылған
Қостанай қ., Байтұрсынов к., 47

Отпечатано в редакционно-издательском отделе
Костанайского регионального университета
имени Ахмет Байтұрсынұлы
г. Костанай, ул. Байтұрсынова, 47